

PYHÄJÄRVEN SUOJELUOHJELMA 2014–2020
Pyhäjärven suojelurahaston IV toimikausi

Pyhäjärvi on Lounais-Suomen suurin järvi, jolla on alueen asukkaille, kunnille ja teollisuudelle suuri merkitys. Pyhäjärven suojelutoimien tarkoituksena on turvata Pyhäjärven hyvä vedenlaatu, joka mahdollistaa järven virkistys- ja raakavesikäytön myös tulevaisuudessa. Pyhäjärven vedenlaatu on 1980-luvulta saakka ollut uhattuna ulkoisen ravinnekuormituksen aiheuttaman rehevöitymisen vuoksi.

PYHÄJÄRVEN SUOJELUOHJELMA 2014–2020 - tiivistelmä

Suojeluohjelman visio 2020: Pyhäjärven moninaiskäyttökelpoisuus on vuonna 2020 kestäväällä pohjalla ja erinomainen

Suojelutoimien tavoitteet:

- Ylläpitää ja turvata Pyhäjärven hyvä tila vuosina 2014–2020.
- Järveen kohdistuvat riskit ja uhat on tiedostettu ja niihin on varauduttu.
- Järveen tuleva ulkoinen kuormitus on pysyvästi alhaisempi kuin keskimäärin vuosina 2007–2013.
- Järven virkistyskäyttöarvo on suuri ja alueella on järven varaan rakentuvaa matkailutoimintaa.
- Ilmastomuutoksen vaikutuksiin on varauduttu.
- Alueen teollisuus ja kunnat voivat käyttää vettä raakavetenään.
- Kaupallisesti kannattava elinkeinokalastus pitää Pyhäjärven kalaston rakenteen kunnossa.
- Alueen eri toimijoiden vesiensuojelutietoisuus on lisääntynyt ja asukkaat ovat tietoisia jokapäiväisistä vesiensuojelutoimista ja seuraavat Pyhäjärven tilaa.

Suojeluohjelman strategia: Eri toimijoiden välinen monipuolinen yhteistyö ja asukaslähtöisyys mahdollistavat tiedollisten ja taloudellisten resurssien pitkäjänteisen turvaamisen.

1. Toimintamalli

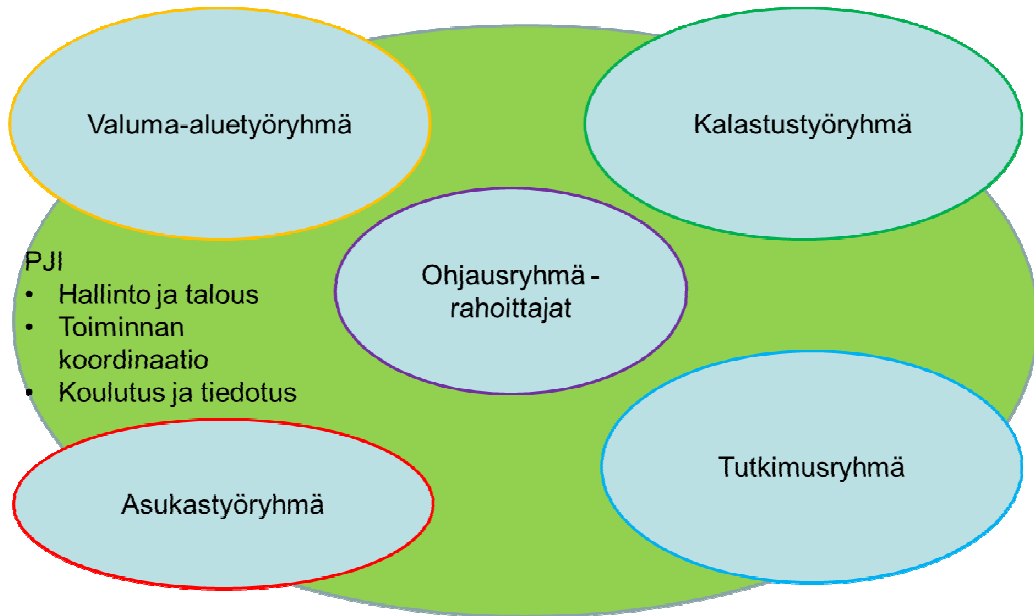

Pyhäjärven suojeluohjelman neljäs toimikausi toteutetaan vuosina 2014-2020. Suojelutoimien perusrahoituksesta vastaa Pyhäjärven suojelurahasto, jonka jäseniä vuonna 2014 ovat:

Euran kunta
Säkylän kunta
Pöytyän kunta
Oripään kunta
Loimaan kaupunki
Rauman kaupunki
Apetit Suomi Oyj
Sucros Oy
HKScan Finland Oy
Pyhäjärven kalastusalue
Pyhäjärven suojeluyhdistys ry
Lounais-Suomen vesiensuojeluyhdistys ry

Rahoittajat muodostavat kaksi kertaa vuodessa kokoontuvan ohjausryhmän, joka ohjaa Pyhäjärven suojeluohjelman toimintaa hyväksymällä toimintasuunnitelman ja toimintakertomuksen. Tämän lisäksi työn tueksi ja toimintaympäristön muutosta tukemaan muodostetaan neljä työryhmää (valuma-alue-, kalastus-, tutkimus- ja asukastyöryhmät), joihin kutsutaan asiantuntijajäseniä mm. alueen kunnista, ELY-keskuksista, yliopistoista ja tutkimuslaitoksista ja elinkeinon harjoittajista. Asukastyöryhmä osallistuu myös tiedotukseen (sosiaalinen media) ja varainkeruutyöhön.

Pyhäjärvi-instituutti hallinnoi ja koordinoi suojeluohjelman toimintaa ja taloutta, sekä vastaa koulutustoiminnasta ja tiedotuksesta. Instituutin vesistötoimialalla työskentelee 5-7 vesiensuojelun ammattilaista, jotka osallistuvat osa-aikaisesti Pyhäjärven suojeluohjelman toteuttamiseen. Toimien johtamisesta ja koordinoinnista vastaa vesistötoimialan päällikkö. Lisäksi työhön osallistuvat instituutin toiminnanjohtaja, taloussihteeri ja toimistosihteeri. Kokonaisuudessaan Pyhäjärvi-instituutin työpanos Pyhäjärven suojeluohjelmassa on keskimäärin 18 henkilötyökuukautta vuodessa.

- Työryhmät kokoontuvat seminaariin kerran vuodessa tai tarpeen mukaan
- Ohjausryhmä koostuu rahoittajista, kokoontuu vähintään kaksi kertaa vuodessa

Valtion osallistuminen Pyhäjärven suojeluohjelmaan näkyy erityisesti maatalouden ympäristönsuojelussa, veden laadun ja vesistön tilan kuormituksen seurannassa ja tutkimuksessa. Ministeriöiden, EU-ohjelmien ja Suomen Akatemian kautta ohjautuu myös merkittävä määrä hankerahoitusta suojelutoimiin ja tutkimukseen. Varsinais-Suomen ja Satakunnan ELY-keskukset sekä Suomen ympäristökeskus ovat mukana Pyhäjärven suojeluohjelman toiminnassa ja osallistuvat mm. työryhmäryhmätyöhön.

Kunnat osallistuvat vesiensuojelutoimiin osallistumalla hankkeiden omarahoitukseen ja tehostamalla haja-asutuksen jätevesien ja hulevesien käsittelyä. Kunnat, Pyhäjärven kalastusalue ja ammattikalastajat ovat mukana vajaasti hyödynnetyn kalan kalastuksen ja elinkeinokalatalouden kehittämisessä ja Pyhäjärven suojeluyhdistys osallistuu asukkaiden kanssa tehtävään työhön, erityisesti tiedotus-, valistus- ja varainkeruutoimintaan.

Yliopistoilla ja korkeakouluilla on merkittävä rooli Pyhäjärvellä suoritettavassa tutkimustyössä ja ne osallistuvat suojeluohjelman työryhmätyöhön.

Aiemmat toimikaudet

Rahaston perustamisen yhteydessä vuonna 1995 suojelutyön tavoitteeksi asetettiin Pyhäjärven rehevöitymiskehityksen pysäyttäminen. Koska rehevöityminen oli seurausta pitkään jatkuneesta liiallisesta ravinnekuormituksesta, oli luonnollista, että rahaston ensimmäisen toimikauden (24.1.1995-31.12.1999) ajan vesiensuojelutoimet painottuivat erityisesti valuma-alueelta tulevan ravinnekuormituksen vähentämiseen. Valuma-alueen kunnostuksella on pyritty pidättämään sekä kiintoaine- että ravinnekuormitus ennen kuin ne ehtivät Pyhäjärveen. Ensimmäisen toimikauden lopulla arvioitiin, että Pyhäjärveen tullut fosforikuormitus oli laskenut keskimäärin 20 %.

Toisen toimikauden tavoitteissa painopistettä siirrettiin valuma-alueesta järveen. Tavoitteena oli Pyhäjärven sisäisen kuormituksen vähentäminen. Näin myös käytännössä tapahtui, sillä järvellä toteutettiin vuosina 2002-2006 erittäin mittava hoitokalastushanke EU:n (KOR, EAKR) ja Pyhäjärven suojelurahaston rahoituksella. Ammattikalastajat poistivat järvestä kaupallisen kalansaaliin lisäksi 1,5 miljoonaa kiloa vajaasti hyödynnettyä kalaa. Tämä lisäsi järvestä kalassaaliin mukana poistuvan fosforin määrää yli 40 % ja vaikutti positiivisesti kalaston ja ravintoverkon rakenteeseen, vähentäen järven sisäistä kuormitusta.

Kolmannen toimikauden tavoitteena oli ylläpitää ja turvata Pyhäjärven hyvä tila vuosina 2007-2013. Vuonna 2013 ympäristöviranomaiset päivittivät ekologisen luokituksen ja Pyhäjärven tilaksi arvioitiin edelleen hyvä. Myös käyttäjien kokemukset järven tilasta ovat positiivisia ja paikallisten ihmisten arvio järven tilasta on hyvä. On kuitenkin huomattava, että hyvä tila on edelleen uhattuna ja sen ylläpito vaatii järven tehokkaita kunnostus- ja hoitotoimia.

Vaikka kansallinen vesienhoitotyö on viime vuosina edennyt, Pyhäjärven suojeluohjelman toiminta on edelleen voimakkaasti paikallislähtöistä. Toimikauden aikana tapahtuu muutoksia mm. alueen kuntarakenteessa, tähän varaudutaan työryhmien monipuolisella rakenteella ja toiminnalla.

2. Toimenpiteet

Ulkoisen kuormituksen pienentämisen tavoitteena on alhaisen kuormitustason vakiinnuttaminen ja virtaama- ja kuormituspiikkeihin varautuminen. Tässä tärkein paikallinen toimi on tilakohtainen koulutus, neuvonta ja tutkimustiedon jalkauttaminen. Tämän turvaamiseksi kootaan valuma-aluehanke heti kun uudet EU-rahoitusohjelmat käynnistyvät. Tavoitteena on minimoida kuormitus viljelyteknisesti sen syntypaikalla eli pellolla tai tilalla. Lisäksi tavoitteena on:

- valuma-alueen vedenpidätyskyvyn parantaminen, ideointi ja toteuttaminen paikallisten maanomistajien kanssa
- valuma-alueen ravinteiden kierrätyksen suunnittelu yhteistyössä elinkeinon harjoittajien kanssa
- vesiensuojelun huomioiminen viljelyteknisissä asioissa, esim. luomutuotannon mahdollisuudet ja haasteet yhteistyössä elintarviketeollisuuden kanssa.

Kuormituksen vähentämistoimenpiteet kohdennetaan entistä selvemmin kriittisille alueille ja ongelmiin, joissa on saavutettavissa merkittävimmät tulokset:

- tuotantoeläimet
- peltoviljely, erikoiskasvit
- ongelmiin haetaan uusia paikallisia ratkaisuja

Työssä tehdään yhteistyötä ympäristöhallinnon, MTT:n ja Pyhäjärvi-instituutin elintarviketoimialan kanssa. Erityisesti pyritään hyödyntämään alueen suurten elintarvikealan yritysten koulutus- ja ohjausmahdollisuuksia sopimusviljelijäjärjestelmän kautta.

Jo rakennettujen vesiensuojelu kohteiden inventointia jatketaan erityisesti Pyhäjoen ja suoraan Pyhäjärveen laskevien ojien valuma-alueilla. Vesiensuojelukohteiden toimivuuden seuranta jatketaan sekä omilla hankkeilla, että yhteistyössä muiden toimijoiden (esim. V-S ELY ja SYKE). Mittaustekniikoihin, aineistojen laadunvarmistukseen ja jatkokäytön varmistamiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Valumavesien suodattamiseen soveltuvien materiaalien kehitystyötä jatketaan ja alan kansainvälistä kehitystä seurataan aktiivisesti.

Valuma-alueella varaudutaan ympäristöönnettömyyksiin ja poikkeuksellisiin luonnonilmiöihin. Hallinnollinen, paikallinen ja alueellinen yhteistyö pyritään saamaan entistä saumattomammaksi mm. työryhmätyöskentelyn kautta.

Metsätalouden ja turvetuotannon kuormitusta selvitetään edelleen ja ryhdytään tarvittaessa toimenpiteisiin yhteistyössä metsäpuolen toimijoiden kanssa.

Haja-asutuksen jätevesikuormituksen pienentämisen osalta tehdään yhteistyötä Varsinais-Suomen ELY-keskuksen ja alueen kuntien kanssa. Pyhäjärvi-instituutti on toteuttanut vuosina 2012-2013 ympäristöministeriön rahoittamaa jätevesineuvontaa ja tavoitteena on, että tämä toiminta jatkuu myös lähivuosina. Asukkaille myönnetään edelleen kompostikäymäläavustuksia ja kuivakäymälöiden käyttöä valuma-alueella pyritään edistämään.

Pyhäjärven valuma-alue on ollut pioneeri vesiensuojelupainotteisten kyläsuunnitelmien laatimisessa. Edellisen kerran kyläsuunnitelmat päivitettiin vuonna 2004. Suunnitelmien toteutumista seurataan ja ne pyritään päivittämään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä paikallisten maaseudun kehittämissyösteiden kanssa. Valuma-alueuudessa voidaan edelleen hyödyntää kyläsuunnitelmien sisältämää tietokantaa kylien tilanteesta ja tarpeista.

Pyhäjärven valuma-alueella kiinnitetään huomiota hulevesikuormitukseen (rakennetut alueet, maantialueet, lentokentät, liikenne, taajamat, asuntoalueet) ja sitä pyritään pienentämään.

Kalataloudellisen kunnostuksen tavoitteena on, että kalaston rakenne on elinvoimaisen ammattikalastuksen kannalta edullinen. Tavoitteena on, että järvi pysyy taloudellisesti kannattavalla ammattikalastuksella kunnossa. Järvikalan menekkiä ja brändiä pyritään edistämään edelleen. Taloudelliset tukitoimet ovat edelleen tarpeen niille lajeille (mm. kiiski), joilla ei ole kaupallista menekkiä, mutta joiden tehokas kalastus parantaa veden laatua. Tälle osuudelle pyritään saamaan pitkäaikainen valtion rahoitusmalli esim. osana VPD:n mukaista vesienhoitotyötä, Natura-kohteiden hoitotyötä tai ympäristökorvausjärjestelmää.

Kalaston seuranta jatketaan yhteistyössä Pyhäjärven kalastusalueen ja RKTL:n kanssa. RKTL toteuttaa VPD:n mukaiset koekalastukset ja tulokset ovat suojeluohjelman käytettävissä. Kalastusalueen kanssa yhteistyössä kehitetään järven kalakantoja suojelutyötä tukeviksi olemassa olevia käyttö- ja hoitosuunnitelmia, kalastoskenaarioita ja tutkimustietoa hyödyntäen. Myös ravustuksen ohjaustoimet toteutetaan kestävää kalataloutta ja hyvää vedenlaatua tukien.

Muut suojelu- ja kunnostustoimet: Lisäksi on tarpeen mahdollisuuksien mukaan kiinnittää huomiota seuraaviin Pyhäjärven vedenlaatuun vaikuttaviin tai sitä uhkaaviin tekijöihin: kasteluviesikysymykset valuma-alueella, rantojen maankäyttö, rantojen ruoppaukset ja niitot, kasvillisuuden vaikutukset virtausoloihin, kutupohjien kunnostukset, pohjan rakenne, rantojen kunnostus ja orgaanisen aineksen keräys.

Tiedotustoimintaa tullaan harjoittamaan siten, että Pyhäjärven suojeluohjelman puitteissa toteutettavat vesiensuojelutoimenpiteet saavat riittävästi julkisuutta tiedotusvälineissä. Tiedotusvälineet kutsutaan tarpeen mukaan tiedotustilaisuuksiin. Keskeisessä roolissa on

edelleen www.pyhajarvensuojelu.net, johon kehitetään erityisesti karttapohjaisia ominaisuuksia, joilla asukkaat saavat tehokkaammin tietoa omalla alueellaan tehdyistä toimista ja seurantatuloksista. Muita keinoja ovat sosiaalisen median hyödyntäminen, Laituri-lehti, vesiensuojelukummitoiminta, julkaisut ja seminaarit.

Koulutustoiminnan tavoitteena on lisätä eri-ikäisten ja eri tahoilla Pyhäjärven parissa toimivien ihmisten tietoisuutta vesiympäristöstä, vesien suojelusta ja vesiympäristön kannalta edullisista toimintatavoista. Koulutuksen keinoja ovat mm. suojelutempaus, yhteistyö alueen luonto- ja ympäristökoulujen kanssa ja kohderyhmäkohtainen vesiensuojelukoulutus mm. päätöksentekijöille ja urakoitsijoille.

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa suojelutyössä tarvittavaa tietoa suojelutoimien tehosta ja toimivuudesta sekä lisätä ymmärrystä rehevöitymisen ja siitä toipumisen mekanismeista ja syistä. Ohjelmassa tuotettu tieto on kansallisesti ja kansainvälisesti merkittävää ja tavoitteena on tuottaa sekä kansallisia että kansainvälisiä julkaisuja. Pyhäjärven suojeluohjelman rooli tutkimuksessa on sekä eri tahojen tekemän Pyhäjärvi-tutkimuksen koordinoimista ja tutkimustiedon soveltamista, että mahdollisuuksien mukaan omien tutkimushankkeiden toteuttamista ulkopuolisella tutkimusrahoituksella. Edistettäviä tutkimusaiheita ovat mm.

- Fosforitaseen päivitys vuosille 2008-2013
- Hoitokalastuksen yksityiskohtainen analyysi
- Pohjaveden ja pintaveden vuorovaikutus

Seuranta ja tutkimusta kohdennetaan valuma-alueen toimintoihin lisäämällä:

- maaperätutkimusta
- hydrologisten prosessien ja muutosten tuntemusta ml. säännöstely, pohjavesien rooli ja vuorovaikutus pintavesien kanssa
- virtaama- ja kuormitustietojen tarkkuutta erilaisia mittaustekniikoita hyödyntäen
- toimivuustietojen analyysiä
- paikkatietopohjaista analyysiä